

Xo‘jamberdiyeva Gavhar Ilhom qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o‘qituvchisi

E-mail: gavhar0697@gmail.com

Tel: +998976913091

UDK: 811.82.42.15

INGLIZ TILIDA O‘SMIRLIK DAVRIGA OID FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING LINGVISTIK TALQINI

Annotatsiya: Ushbu maqola o‘smirlik davrining turli madaniyatlardagi lingvistik ifodalarini tahlil qilishga bag‘ishlangan. Muallif o‘smirlik tushunchasining ingliz tilidagi frazeologik birliklar orqali ifodalanishini ko‘rib chiqadi va bu birliklarning tarbiyaviy roliga e‘tibor qaratadi. O‘smirlik davri tajribasizlik, g‘ayrat, energiya, isyonkorlik va beparvolik kabi xususiyatlarni o‘z ichiga oladi va ular qisqa, mazmunli iboralar orqali aks ettiriladi. Ushbu tahlillar lingvistik birliklarning milliy-madaniy o‘ziga xosligini ochib berish bilan birga, tilshunoslik, madaniyatshunoslik va sotsiologiya fanlari uchun muhim natijalar beradi.

Kalit so‘zlar: o‘smirlik, frazeologik birliklar, lingvistik ifoda, madaniy xususiyatlar, tarbiya, ingliz tili, til va madaniyat.

Хужамбердиева Гавхар Илхом кизи

Преподаватель Денауского института предпринимательства и педагогики

E-mail: gavhar0697@gmail.com

Тел: +998976913091

ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ АНГЛИЙСКИХ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ, ОТНОСЯЩИХСЯ К ПОДРОСТКОВОМУ ВОЗРАСТУ

Аннотация: Данная статья посвящена анализу лингвистических выражений подросткового возраста в различных культурах. Автор рассматривает, как понятие подросткового возраста выражается через фразеологические единицы в английском языке, уделяя особое внимание их воспитательной функции. Подростковый возраст включает в себя такие

черты, как неопытность, стремление, энергия, бунтарство и беззаботность, которые отражаются в кратких и выразительных оборотах. Эти анализы не только раскрывают национально-культурную специфику языковых единиц, но и представляют собой ценный материал для таких наук, как лингвистика, культурология и социология.

Ключевые слова: подростковый возраст, фразеологические единицы, лингвистическое выражение, культурные особенности, воспитание, английский язык, язык и культура.

Khujamberdiyeva Gavhar Ilhom kizi

Lecturer at the Denau Institute of Entrepreneurship and Pedagogy

E-mail: gavhar0697@gmail.com

Phone: +998976913091

A LINGUISTIC INTERPRETATION OF ENGLISH IDIOMATIC EXPRESSIONS RELATED TO ADOLESCENCE

Abstract: This article is dedicated to the analysis of linguistic expressions of adolescence in various cultures. The author examines how the concept of adolescence is represented through phraseological units in the English language, with special attention to their educational function. Adolescence encompasses traits such as inexperience, ambition, energy, rebelliousness, and carelessness, which are reflected in concise and vivid expressions. These analyses not only reveal the national and cultural specificity of linguistic units but also serve as valuable material for disciplines such as linguistics, cultural studies, and sociology.

Keywords: adolescence, phraseological units, linguistic expression, cultural characteristics, education, English language, language and culture.

Kirish.

Tilshunoslar xalqning ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan tajribasi aks etgan til birliklarini taqqoslashga alohida qiziqish bildiradilar. Har qanday jamiyatda tarixiy shakllangan xulq-atvor me'yorlari, axloq va etika ma'lum bir qonunlarni shakllantiradi, ular esa o'z navbatida baholash hukmlarining asosi hisoblanadi. Turli madaniyatlar milliy-determinatsiya qilingan baholash stereotiplari

shakllanishida muayyan farqlarga ega bo'lishi muqarrar bo'lib, bu turli dunyoqarashlarni o'rganish va taqqoslash nuqtai nazaridan dolzarb mavzudir [11]. Insonning yosh va rol bo'yicha nomlanishlarining har xil atamalar bilan ifodalanishi bu borada noyob hodisa hisoblanadi, chunki ularning til orqali tasniflanishida nafaqat til, balki etnik ong va o'zlikni anglash, shuningdek, til egalarining ijtimoiy va madaniy hayoti ham yaqqol namoyon bo'ladi. Yosh konseptlarining mazmuni (masalan, "bolalik", "yoshlik", "qarilik" va boshqalar) milliy-madaniy o'ziga xoslikka ega bo'lib, buni tegishli so'zlarning mazmuni va ularning nutqda qo'llanilishini tahlil qilish orqali aniqlash mumkin. Bunday tadqiqotlarning natijalari nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatshunoslik, sotsiologiya, etnografiya va boshqa fanlar uchun ham muhim hisoblanadi [9].

Adabiyotlar tahlili.

Turli tillardagi frazeologik birliklarida "O'smirlik" tushunchasi o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Ushbu konsept bo'yicha hozirgi vaqtga qadar bir qator mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar ilmiy izlanishlar olib borganlar. Xususan, polyak tadqiqotchisi A.Werzbitcka tomonidan nashr qilingan "Lexicography and conceptual analysis" [7] hamda "Semantics, culture and cognition: universal human concepts in culture-specific configurations" [8] nomli kitoblarda "O'smirlik" konsepti, uning ingliz va boshqa tillardagi qiyosiy tahlili keltirilgan. Mahalliy tadqiqotchilardan biri N.G'anievaning "O'zbek tilining frazeologik boyligi" [1] nomli kitobda esa o'zbek tilida yosh bosqichlari, xususan o'smirlik davri bilan bog'liq aforizmlar tilshunoslik nuqtai nazaridan o'rganilgan.

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu maqola ingliz tilidagi frazeologik birliklarda o'smirlik davrining ifodalanishi masalasiga bag'ishlangan bo'lib, mavzuni yoritib berishda ilmiy tadqiqoting tilshunoslik sohasida qo'llaniladigan analogik tahlil, germeneytika, analiz, sintez kabi metodlaridan foydalanilgan.

Tahlillar va natijalar.

Frazeologik birliklar – birgalikda ma'lum bir ma'noni anglatadigan so'z birikmalari hisoblanadi. Ularning ma'nosi odatda alohida so'zlarning lug'aviy

ma'nosidan kelib chiqmaydi. Frazeologik birliklar o'smirlarning hayoti, xulq-atvori va xususiyatlarini tasvirlash uchun ishlatiladi. Frazeologik birliklarning nazariy asoslarini tahlil qilish tilshunoslikda muhim o'rin egallaydi. Frazeologik birliklar (idiomalar) ma'lum bir tilning ifodaviy boyligini tashkil qiluvchi asosiy unsurlardan biri bo'lib, ular turli xil ma'nolarni o'zida mujassamlashtiradi. Ularning o'ziga xos xususiyati shundaki, frazeologik birliklar tarkibidagi so'zlar o'z lug'aviy ma'nolarini yo'qotadi va yangi, umumiy ma'noni hosil qiladi. Shu sababli, bunday birliklarning ma'nosini faqat ularning tarkibiy qismlariga asoslanib tushunish qiyin [1].

O'smirlik – bu bolalikdan kattalikka o'tish davri bo'lib, taxminan 12-19 yosh oralig'ida kechadi. Ushbu davrga xos bo'lgan xususiyatlar ingliz tilida turli frazeologik birliklarda tasvirlanadi. Ularning asosiy maqsadi o'smirlarning quyidagi xususiyatlarini aks ettirishdir:

Tajriba va bilim darajasining yetishmasligini ko'rsatib berish: Yoshlar hayot tajribasini endi orttirayotgan bo'lishadi. “Green behind the ears” – Hali yosh va tajribasiz.

Energiya va g'ayrat: O'smirlar energiya bilan to'lib-toshgan bo'lib, ular yangi narsalarni sinab ko'rishga intilishadi. “Full of life” – Energiya va hayotga to'la.

Isyonkorlik va o'z-o'zini izlash: O'smirlar o'zlarining kim ekanini anglashlari uchun yangi chegaralarni sinab ko'radilar. “Testing the waters” – Yangi imkoniyatlarni sinashga urinish.

Beparvolik va hayotga yengil qarash: Ko'pincha yoshlar xavf-xatarlarga ahamiyat bermaydilar. “Carefree as a bird” – O'zini erkin, mustaqil va beparvo his qilish [2].

O'smirlar haqidagi frazeologik birliklar ko'pincha ularni yo'naltirish, tarbiyalash va ogohlantirish maqsadida ishlatiladi. Ular yoshlarga energiyasini va qobiliyatini to'g'ri yo'naltirish kerakligini o'rgatadi. Jumladan, ushbu frazeologik birlik bunga misol bo'la oladi: “Make hay while the sun shines” – Imkoniyatdan foydalan”. Shuningdek, frazeologizmlar o'smir yoshdagi avlodga tajribasizlik yoki

isyonkorlikning salbiy tomonlarini ko'rsatadi. Ushbu frazeologik birlik bunga misol bo'la oladi: "If you play with fire, you get burned" – olov bilan o'ynashsang, yonasan". Bu frazeologik birlikdan maqsad o'ynoqi o'smirlarga xavfli narsalar bilan shug'ullanishning salbiy oqibatlarini ko'rsatishdan iboratdir [10].

Ingliz frazeologik birliklarida "O'smirlik" tushunchasi ko'pincha yoshlik, tajribasizlik, kelajakka umid, g'ayrat va energiya, ba'zida esa isyonkorlik va beparvolik bilan bog'liq tushunchalar orqali ifodalanadi. Quyida ushbu tushunchaning ingliz tilidagi frazeologik birliklar orqali qanday ifodalanishini tahlil qilamiz:

Yoshlik va tajribasizlikni ifodalovchi iboralar. "Green as grass" – yosh va tajribasiz odamlar uchun ishlatiladi. Ma'nosi: hali hayotda ko'p narsalarni o'rganmagan yoki tajribasizlik tufayli xatolarga yo'l qo'yadigan kishi. Misol: "When I started my job, I was as green as grass". "Wet behind the ears" – Yosh va tajribasiz odamlarni tasvirlash uchun ishlatiladi. Misol: "He's still wet behind the ears when it comes to managing people" [7].

O'smirlik davridagi energiya va g'ayratni aks ettiruvchi iboralar. "Full of beans" – bu ibora o'smirlarning kuch-g'ayrat va energiyasini tasvirlash uchun ishlatiladi. Misol: "The teenagers were full of beans during the trip". "Bursting with energy". Yoshlarning cheksiz energiya va g'ayratini tasvirlash uchun ishlatiladi. Misol: "The kids are bursting with energy after their break".

Isyonkorlik va mustaqillik istagini ifodalovchi iboralar. "Young and restless" – ushbu frazeologik birlik o'smirlar hayotiga xos bo'lgan tinch turmaslik va hamisha harakatda bo'lishga intilishni tasvirlaydi. Misol: "As a young and restless teen, she was always seeking new adventures". "Push the boundaries" – bu ibora o'smirlarning o'z chegaralarini sinashga bo'lgan tabiiy moyilligini tasvirlaydi. Misol: "Teenagers often push the boundaries to see how far they can go" [6].

Kelajakka umid va imkoniyatni tasvirlovchi iboralar. "The future belongs to the young" – yosh avlodning kelajakka bo'lgan roli va umidni aks ettiruvchi

maqol. Misol: “With their creativity and determination, the future belongs to the young” [1].

“Bright-eyed and bushy-tailed” – Yoshlarning optimistik va g‘ayratli kayfiyatini tasvirlaydi. Misol: “The interns came in bright-eyed and bushy-tailed, ready to start their first day”.

O‘smirlikdagi xatolar va tajribasizlikka urg‘u beruvchi maqollar. “Rome wasn’t built in a day” – yoshlarning hamma narsani birdaniga olishga intilishiga javoban aytiladi, sabr-toqatni o‘rgatish uchun ishlatiladi. Misol: “You can’t master this overnight – remember, Rome wasn’t built in a day”. “Experience is the best teacher” – Yoshlar tajriba orqali o‘rganishi kerakligini ta’kidlaydi. Misol: “She made mistakes, but experience is the best teacher” [2].

Beparvolik va qayg‘urmaslikni aks ettiruvchi iboralar. “Devil may care attitude” – o‘smirlik davridagi beparvolik va xavf haqida o‘ylamaslikni tasvirlaydi. Misol: “He had a devil-may-care attitude during his teenage years”. “Carefree as a bird” – Yoshlarning beparvo va erkinligini aks ettiradi. Misol: “The young couple was carefree as birds during their summer holiday” [3].

Xulosa.

Xulosa sifatida aytish mumkinki, turli madaniyatlarda baholash stereotiplari shakllanishidagi farqlar, yosh va rol konseptlarining nomlanishi orqali milliy ong va ijtimoiy hayotning turli jihatlari aks ettiriladi. Ushbu jihatlarni turli tillar va madaniyatlar o‘rtasidagi dunyoqarashlarni tadqiq qilishda dolzarb mavzu sifatida e’tirof etiladi.

Adabiyotlar

1. G‘anieva N. O‘zbek tilining frazeologik boyligi. – Toshkent: Fan nashriyoti, 2008. – 237 b.
2. Karimov S. Maqollar va xalq tafakkuri. – Toshkent: Yozuvchi nashriyoti, 2015. – 108 b.
3. Minsky M. A. Framework for representing knowledge. – New York: McGraw-Hill, 1975. – pp. 211-277.

4. Pollock L.A. *Forgotten Children: Parent-child relations from 1500 to 1900.* – Cambridge: Cambridge University Press, 1989. – 262 p.
5. Rosch E.H. Cognitive representation of semantic categories. *Journal of Experimental Psychology.* 1975. – P. 192-233.
6. Sommerville C.J. *The Rise and Fall of Childhood.* Beverly Hills. 1982. – 467 p.
7. Werzbitcka A. *Lexicography and conceptual analysis.* – Ann Arbor. 1985. – 368 p.
8. Werzbitcka A. *Semantics, culture and cognition: universal human concepts in culture-specific configurations.* – New York: Oxford University Press, 1992. – 488 p.
9. Болдырев Н.Н. Роль языка в структурировании сознания. Когнитивные исследования языка. Вып. XXII: Язык и сознание в междисциплинарной парадигме исследований. – Москва: ООО «Книжный дом», 2015. – С. 34–39.
10. Иванова Е.В. *Пословичные картины мира.* – СПб: Филологический ф-т СПбГУ, 2002. – 156 с.
11. Пинтова А.А. Концепты Old/young и старый/молодой в английской и русской языковых картинах мира: Автореф. дисс. канд. филол. наук. – СПб. 2009. – 48 с.
- 12.